

KARTLEGGING AV SLIREKNEARTER I OPPLAND – 2017

TILTAK MOT FREMMEDE ARTER

15 NOVEMBER. 2017

PLANTER
I VÅTMARK

MENNESKET
I VÅTMARK

INSEKTER
I VÅTMARK

FUGLER
I VÅTMARK

FISK
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

RAPPORT 2017:14

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Kristine Heistad

Prosjektmedarbeider:

Magnus Nygård

Oppdragsgiver:

Fylkesmannen i Oppland

Kontaktperson:

Alexandra Abrahamson

Referanse:

Heistad, K. 2017. Kartlegging av slireknearter i Oppland - 2017. Dokkadeltaet Våtmarkssenter Rapport 2017-14

Sammendrag:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter har kartlagt de svartelistede slirekneartene parkslirekne, kjempeslirekne og hybridslirekne i Oppland Fylke på oppdrag fra Fylkesmannen i Oppland. Fragmenter av røtter fra disse slirekneartene kan spres via vann og slå rot på nye steder. Hovedfokus for årets kartlegging var derfor vann og vassdrag i Oppland, i tillegg til strandlinjer langs Randsfjorden og Mjøsa. Alle forekomster er lagt inn i artsobservasjoner.

I Nordre Land kommune ble det generelt gjort få observasjoner av slirekneartene i 2017. I Østre og Vestre Toten kommuner ble det registrert flere lokaliteter som potensielt utgjør en stor spredningsfare, og det anbefales at disse følges opp og bekjempes i 2018.

Del I av denne rapporten beskriver kort fakta om slirekneartene og metoder for bekjempelse. Del II gir en oversikt over arbeidet utført i 2017 og aktuelle tiltak på utvalgte forekomster.

Emneord:

Parkslirekne, kjempeslirekne, hybridslirekne, fremmede arter, Oppland

DOKKADELTAET

Innhold

Del I – Fakta og bekjempelsesmetoder	4
Utbredelse og spredning	4
Forveksling.....	4
Metoder for kontroll og bekjempelse	5
Generelle tiltak	5
Mekanisk bekjempelse	5
Kjemisk bekjempelse.....	5
Kokende vanndamp	6
Del II – Metode og kartfesting av lokalitetene	6
Oppsummering og anbefalinger for videre arbeid	8
Vømmølsvika (Lenaelva)	8
Nord for Eina, to delbestander	9
Horn, Randsfjorden	10
G. Lillehammervegen, Dokka	10
Kilder	12

Del I – Fakta og bekjempelsesmetoder

Parkslirekne (*Reynoutria japonica*) stammer opprinnelig fra Øst-Asia, og ble innført til Norge som pryddplante på midten av 1800-tallet. Parkslirekne er en storvokst flerårig staude, med utoverhengende topp og greiner. Den kan bli over tre meter høy, og har en hul, grønn stengel med rødbrune flekker. Greinene vokser i sikk-sakk mønster og bladene er stive, med jevn overflate og hel kant. Bladlengden er ofte mindre enn 20 cm. Bladgrunnen er rett eller tilnærmet rett. Parkslirekne er gynodioik, og kan være enten hann-steril (hunn-planter) eller hermafroditt (hann-fertil). I Europa finnes kun hunn-planter.

Etablerte bestand av parkslirekne har et omfattende underjordisk nettverk av jordstengler. Ved graving og flytting av masser infisert med parkslirekne er det viktig å kunne identifisere jordstenglene, da disse kan produsere overjordiske skudd og gi opphav til nye planter. Gamle jordstengler er treaktige og kan bli 8-10 cm i diameter. De er mørkt brune til rødbrune på utsiden og har en oransje farge innvendig. Nye jordstengler er hvite, med tydelige ledd (Fløistad & Holm, 2017).

Utbredelse og spredning

Foreløpig finnes slirekneartene hovedsakelig langs kysten i Sør-Norge, men de er også registrert så langt nord som i Tromsø. Parkslirekne er i rask spredning langs transportårer og på skrotemark. Parkslirekne sprer seg med krypende jordstengler som kan produsere nye overjordiske skudd. Etablerte bestand kan ha et dypt og utbredt nettverk av jordstengler som kan vokse ned til 3 meters dyp og opptil 7 meter ut fra overjordiske skudd. Biter av overjordiske stengler og jordstengler kan gi opphav til nye planter og flytting av jordmasser, hageavfall og veikantslått er trolig de viktigste årsakene til spredning til nye steder. Maskiner og utstyr kan også lett bidra til spredning av planten. Langs vann og elver kan plantedeler spres med vannstrømmene. Jordstengelbiter på størrelse med en fingernekl kan gi opphav til nye planter. Forholdsregler må derfor tas ved graving nær voksesteder til parkslirekne, ved veikantslått og ved transport av beskæringsavfall. Da det kun finnes hunn-planter i Europa, kan arten bare formere seg vegetativt i Norge. Eventuell frøproduksjon er et resultat av hybridisering med beslektede arter (Fløistad & Holm, 2017).

Forveksling

(Hentet fra plantevernleksikonet – NIBIO)

Kjempeslirekne (*Reynoutria sachalinensis*), og hybridslirekne (*Reynoutria x bohemica*), er to andre storvokste slireknearter som er i rask spredning her i landet. Disse artene kan skilles fra parkslirekne på bladform, bladstørrelse og behåring. For artsidentifikasjon brukes de store bladene fra midtre til nedre del av hovedstengelen. Bladene fra greiner og øvre del av stengelen er mer like hos de tre artene. Kjempeslirekne har store, avlange blader som kan bli opptil 45 cm lange, med dypt hjerteforma bladgrunn, kort bladspiss, og lange, tynne, flercellede hår på nervene på

bladundersiden. Bladene hos hybridslirekne kan bli opptil 35 cm lange. Bladgrunnen hos hybridslirekne er generelt mer hjerteforma enn hos parkslirekne, men formen på bladgrunnen varierer og kan også være ganske rett. På nervene på bladundersiden har hybridslirekne hår som er korte (1-4 celler), tilspissede og ofte med en bredere basis.

Metoder for kontroll og bekjempelse

Generelle tiltak

Håndtering av planteavfall og flytting av masse er meget viktige spredningsveier for skadelige fremmede organismer og sykdomsorganismer. Avfall fra hager, gartnerier, hagesentre og planteskoler, parker og andre skjøttede områder kan spre frø og plantedeler. Det samme gjelder transport og bruk av jordmasser i forbindelse med ulike inngrep og utbygginger.

Informasjon og opplæring av allmennheten om hvilken risiko fremmede arter kan medføre, er viktig for å forebygge risiko og for å skape forståelse og aksept for gjennomføring av tiltak for å begrense spredning av fremmede arter. Forskning, kartlegging og overvåking er en forutsetning for å ha tilstrekkelig kunnskap om naturlig forekommende og fremmede arter, hvor de befinner seg, hvordan de påvirker sine omgivelser og hvordan de kan bekjempes eller kontrolleres (Direktoratet for Naturforvaltning, 2013).

Mekanisk bekjempelse

Slått påvirker både årets og neste års produksjon, men kan også bidra til utilsiktet spredning ved økt sidevekst i jordstengelsystemet, og ved at stengelfragmenter gir opphav til nye planter. Andre metoder er å trekke opp utvokste skudd med røttene og å grave opp hele rotsystemet til to meters dybde og i en sone på 5-7 m rundt bestanden. Beite kan holde bestander nede, men vil ikke utrydde dem. Enten man bruker kjemiske eller mekaniske metoder, må man regne med en betydelig førstegangsinnsett og gjentatte inngrep gjennom flere år for å bli kvitt slireknebestander (Fremstad og Elven, 1997). På små, isolerte bestander kan tildekking være en del av bekjempelsesstrategien. Det kan også være et alternativ i områder hvor det ikke bør benyttes plantevernmidler, for eksempel nær vann og vassdrag. Duken bør være robust (1,5 mm) og må festes til underlaget. Det er viktig at duken ikke blir for stram, da det vil gjøre det enklere for nye skudd å trenge igjennom. Det bør legges duk minst tre meter utenfor bestandens omkrets for å forhindre skuddskyting langs kanten (Fløistad & Holm, 2017)

Kjemisk bekjempelse

Bruk av kjemikalier er i utgangspunktet ikke ønskelig, verken innenfor eller utenfor verneområder. Bruk i et begrenset omfang, der andre metoder vurderes som uegnet eller utilstrekkelig, kan likevel aksepteres.

Kjemisk bekjemping av planter kan gjennomføres med et bredtvirkende herbicid som glyfosat eller med et selektivt herbicid. Glyfosat har bred ugrasvirkning både på

enfrøblada og tofrøblada arter. Fluroksypyr, det virksomme stoffet i preparatene med handelsnavn Starane eller Tomahawk, virker kun på tofrøblada planter og er i dag det eneste selektive middelet som er godkjent for bruk på udyrkede arealer. Preparatet sparer grasvegetasjonen, men kan ifølge Mattilsynet utgjøre en risiko for vannlevende organismer.

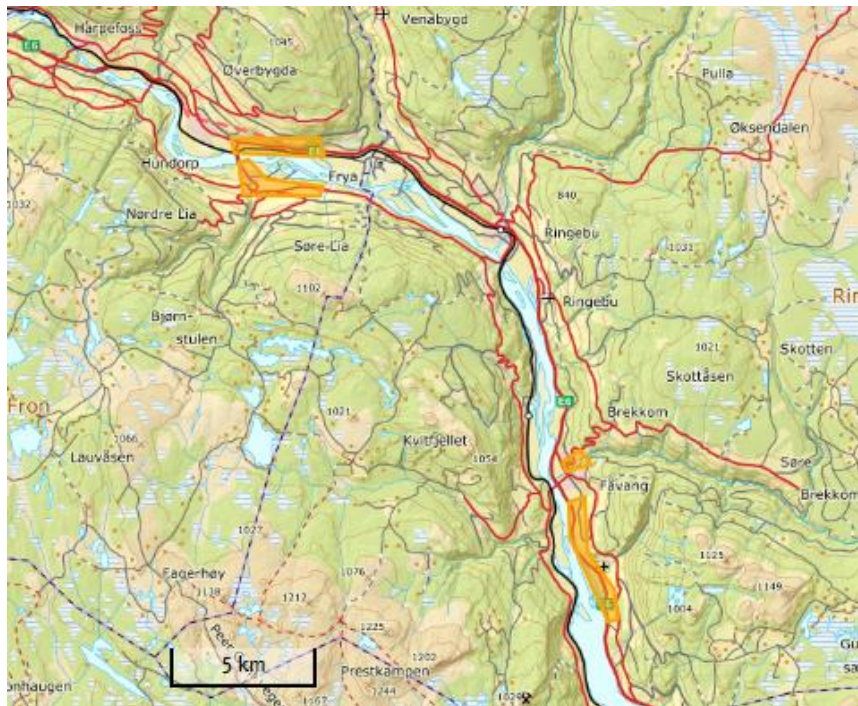
Kokende vanndamp

Sprøyting med kokende vanndamp er en lite utprøvd metode, og det er usikkert om dette er en metode som egner seg til bekjempelse av slirekneartene, da disse har et svært omfattende rotsystem. Kokende vanndamp dreper alt som blir sprøytet, men til gjengjeld inneholder den ingen miljøskadelige stoffer, og kan benyttes nær vann og vassdrag. Dette er derfor en bekjempelsesmetode som bør prøves ut på egnede lokaliteter (nær vei), fortrinnsvis på unge skudd.

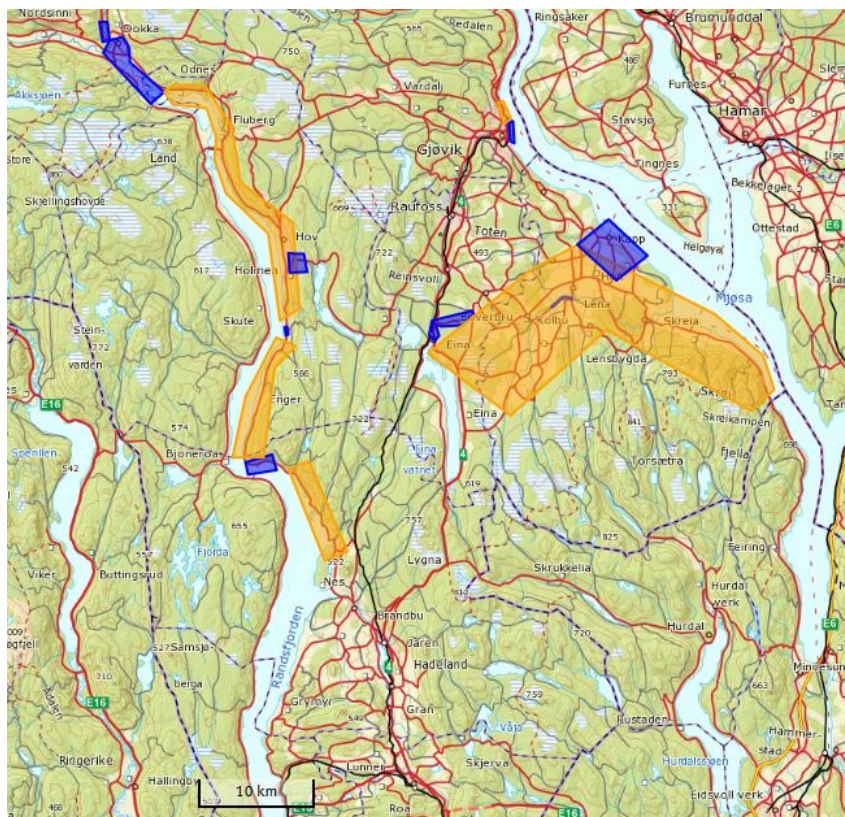
Del II – Metode og kartfesting av lokalitetene

Forekomster allerede registrert i Artskart ble oppsøkt, og det ble gjort en kartlegging i 100 meters radius fra forekomsten for å se etter nye individer.

I Nordre Land kommune ble det generelt gjort få observasjoner av slirekneartene i 2017. Det betyr imidlertid ikke at de ikke finnes, og områder som benyttes til hageavfalls plass eller annen skrotemark bør overvåkes i årene fremover for å forhindre nye etableringer. I Østre og Vestre Toten kommuner er det flere forekomster som bør følges opp, og som potensielt utgjør en stor spredningsfare. Det antas at denne kartleggingen ikke har fanget opp alle lokaliteter, og at videre kartlegging er nødvendig for å få et klarere bilde av situasjonen. Det ble utført kartlegginger av slirekneartene rundt Fåvang og Hundorp, uten at det ble gjort noen observasjoner. Områdene rundt Dokkadeltaet og Randsfjorden for øvrig ble også undersøkt, uten funn. Disse områdene bør muligens kartlegges grundigere i fremtiden. En forekomst ved Grua på Hadeland ble også oppsøkt, men denne lot seg ikke finne.

Figur 1: Kartlagte områder i nærheten av Hundorp og Fåvang naturreservater 2017. Oransje polygoner viser overfladisk kartlagte områder. Blå polygoner viser kartlagte områder. (Kartgrunnlag: norgeskart.no)

Figur 2: Kartlagte områder i Oppland 2017. Oransje polygoner viser overfladisk kartlagte områder. Blå polygoner viser kartlagte områder. (Kartgrunnlag: norgeskart.no)

Figur 3: Slireknelokaliteter i Oppland som ble vurdert til å utgjøre middels (oransje markør) til stor (rød markør) spredningsfare.

Oppsummering og anbefalinger for videre arbeid

Bekjempelsestiltak må følges opp konsekvent over flere år hvis de skal ha effekt. Arealer hvor parkslirekne er blitt bekjempet må følges opp i minst tre år etter at skuddproduksjon stopper opp, ettersom tilsynelatende døde bestander kan gjenoppta skuddproduksjon etter en tid og jordstenglene har vist seg å kunne overleve lenge i jord. Dette er observert etter kjemisk bekjempelse, og kan trolig også forekomme etter mekanisk bekjempelse (Fløistad og Holm, 2017).

Vømmølsvika (Lenaelva)

Veipunkt nr.: 199

Koordinater: 598675 Ø, 6727023 N

Omfang: Ca. 40 m²

Lokalitetsbeskrivelse: Stor lokalitet med parkslirekne. Står mellom Vømmølsvika og Lenaelva. Stor spredningsfare. Rydding, oppgraving og eventuelt tildekking med duk er aktuelle bekjempelsesmetoder. Det er viktig at alle planterester fjernes, fordi stengelfragmenter kan slå rot og bidra til videre spredning.

Figur 4: Tett bestand av parkslirekne langs Lenaelva (Foto: Kristine Heistad, 2017)

Nord for Eina, to delbestander

Veipunkt nr.: 203 og 204

Koordinater: 590228 Ø, 6724677 N

Omfang: Ca. 50 m²

Stor lokalitet med parkslirekne langs Sivesindhøgda tett ved Sivesintjern. Stor spredningsfare. Rydding og eventuelt tildekking med duk er aktuelle bekjempelsesmetoder. Det er viktig at alle planterester fjernes, fordi stengelfragmenter kan slå rot og bidra til videre spredning.

Figur 5: Parkslirekne ved Sivesintjern (Foto: Kristine Heistad, 2017)

Horn, Randsfjorden

Veipunkt nr.: 200 og 201

Koordinater: 574782 Ø, 6710627 N

Omfang: Ca. 10 m²

Lokalitetsbeskrivelse: Hageavfallsplass langs Randsfjorden, nord for Horn. Her var det flere små busker i vegetativ spredning. Det er også stor fare for spredning via vann, fordi flere busker henger over vannkanten. Rydding, oppgraving og eller tildekking med duk er aktuelle bekjempelsesmetoder.

Figur 6: Lokalitet sør for Horn, langs Randsfjorden med flere delforekomster av parkslirekne (Foto: Kristine Heistad, 2017)

G. Lillehammervegen, Dokka

Veipunkt nr.: 190-196

Koordinater: 557197 Ø, 6747036 N

Omfang: Ca. 45 m² totalt

Lokalitetsbeskrivelse: I vegetativ spredning. Ikke nærhet til vann, men det er observert få andre forekomster av slirekne i Nordre Land, så det bør jobbes forebyggende for å forhindre videre spredning. Rydding, sprøyting og eventuelt tildekking med duk er aktuelle bekjempelsesmetoder.

Figur 7: Lokalteten langs Gamle Lillehammervegen har flere delforekomster av parkslirekne (Foto: Kristine Heistad, 2017)

Kilder

Fløistad, I., S. & Holm A.K. 2017 *Hybridslirekne* Plantevernleksikonet, NIBIO

Hentet 30.10.2017 fra URL: <https://www.plantevernleksikonet.no/l/oppslag/1769/>

Fløistad, I., S. & Holm A.K. 2017 *Parkslirekne* Plantevernleksikonet, NIBIO

Hentet 30.10.2017 fra URL: <https://www.plantevernleksikonet.no/l/oppslag/1627/>

Fremstad, E. og Elven, R. 1997. *Fremmede planter i Norge. De store Fallopia-artene*. Blyttia SS: 3-14.

Kollmann, J., Brink-Jensen, K., Frandsen, S. I. & Hansen, M.K. 2011. *Uprooting and Burial of Invasive Alien Plants: A new Tool in Coastal Restoration?* Restoration Ecology Vol. 19 Nr 3: 371-378.

Dokkdeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkdeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkdeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS PB 135, 2882 DOKKA Tel: +47 46 80 64 23 E-mail: post@dokkdeltaet.no www.dokkdeltaet.no

